

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Соціальна демографічна статистика та моніторинг»

2020 – 2021 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та практична психологія».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Улюкаєв Сергій Герійович, к.пед.н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	
Контактний телефон	050 90 61 744
E-mail викладача	s.ulukaev@gmail.com
Графік консультацій	середа: 14.00-16.00; п'ятниця: 13.00-15.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	3/90	16	14	60	залік
заочна		6	4	80	

Семестр: VI-й.

Мова навчання: українська.

Ключові слова:

Соціальне життя суспільства, соціальна статистика, закономірності і тенденції соціальних процесів, соціальна сфера, показники соціальної статистики, соціальне життя суспільства, демографічний процес, структура населення, соціологія народонаселення, соціальні стандарти та нормативи, соціальні гарантії та їх моніторинг, демографічні категорії та поняття, облік населення та перепис населення, індикатори рівня життя, статистичної оцінки, статистика доходів, статистика витрат, соціальний захист, соціальне забезпечення, статистика пенсійного забезпечення, статистика соціальної допомоги населення, споживання матеріальних благ.

Мета курсу:

ознайомлення здобувачів зі змістом, сутністю та закономірностями відтворення населення у суспільно-економічній зумовленості цього процесу, розуміння специфіки та взаємозв'язків демографічних процесів, визначення закономірностей формування та динаміки

міграційних процесів, дослідження сучасного демографічного стану України та тенденцій демографічних процесів; ознайомлення з основними методами соціальних статистичних та демографічних досліджень і їх застосуванням в сучасному управлінні соціально-економічними процесами; сформувані у майбутніх соціальних працівників теоретичні знання з особливостей соціального життя суспільства в сучасних умовах; сприяти оволодінню ними практичними вміннями, необхідними для застосування у майбутній професійній діяльності; розкрити шляхи використання отриманих знань для вирішення проблем суспільного розвитку.

Предмет курсу:

соціологічний вимір процесів відтворення населення, як проблематика демографічних процесів, кількісна складова масових процесів відтворення населення з урахуванням їх змісту, місця та часу протікання; статистичні закономірності відтворення населення в суспільно-історичній зумовленості цього процесу методами статистичного аналізу.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ЗК-3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ФК-2 Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

Результати навчання:

ПР-9 Здатен ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи та соціальної педагогіки, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПР-11 Здатен формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

Зміст курсу:

Тема 1. Методологічні засади соціальної статистики

Предмет, об'єкти і завдання соціальної статистики. Мета соціальної статистики. Об'єкти соціальної статистики у соціальній сфері. Практичні завдання соціальної статистики. Завдання соціальної статистики методологічного характеру. Система показників соціальної статистики. Головні категорії соціальної статистики. Вимоги до соціальних показників соціальної статистики. Призначення системи соціальних показників. Джерелами інформації про соціальне життя суспільства. Перепис населення: мета, призначення, види, категорійний апарат.

Тема 2. Статистичне спостереження населення. Чисельність та структура.

Цілі та завдання статистичного спостереження населення. Вимоги до демографічної інформації. Поточний облік населення. Міжнародний досвід проведення перепису населення. Перепис населення як надійне джерело інформаційного забезпечення прогнозування та управління соціально-економічним розвитком країни. Категорії населення як характеристика сукупності мешканців за територіальною ознакою. Статистичні розрахунки постійного, наявного, тимчасового населення. Поняття одиниці спостереження. Загальні принципи проведення перепису населення та їх характеристика.

Визначення структури населення. Структури населення: демографічна, вікова, статева. Методи аналізу структури населення. Стативно-вікова піраміда.

Тема 3. Статистика соціального захисту населення

Поняття та завдання соціального захисту населення. Європейська хартія про основні соціальні права. Завдання соціального захисту населення. Соціальний захист населення як

соціальне забезпечення і соціальна допомога. Види соціального забезпечення і соціальної допомоги.

Загальнообов'язкове державне страхування. Характеристика та особливості обов'язкового характеру соціального страхування. Гарантованість соціальної допомоги. Завдання соціальної статистики під час вивчення соціального захисту. Система соціального захисту (соціальної допомоги): пенсії, допомоги, субсидії та пільги. Основними напрямками діяльності держави у сфері соціального забезпечення населення.

Показники статистики пенсійного забезпечення та соціальної допомоги населення. Рівні системи пенсійного забезпечення в Україні. Недержавне пенсійне забезпечення. Мета та особливості реформування системи соціального захисту. Статистичні показники пенсійного забезпечення населення. Соціальна допомога як вид соціального захисту. Види державної допомоги: сім'ям з дітьми, безробітним. Види пільг різним верствам населення.

Статистичне оцінювання стану та ефективності соціального захисту населення.

Тема 4. Перспективні розрахунки населення

Мета, задачі і класифікація перспективних розрахунків населення. Класифікація перспективних розрахунків населення. Етапи перспективних розрахунків населення. Види демографічних прогнозів: за довготою прогнозного горизонту, за цілями прогнозування. Мета і задачі демографічного прогнозування.

Методи перспективних розрахунків населення. Методи демографічного прогнозування: методи на підставі математичних функцій, статистичні методи, когорта-компонентний метод. Перспективні розрахунки віково-статевої структури населення. Перспективні розрахунки населення за динамічними моделями. Перспективні розрахунки населення з урахуванням впливу міграції.

Тема 5. Статистичний аналіз міграційних процесів

Види та класифікації міграцій. Поняття міграції населення. Характеристика причин міграцій. Підходи до виділення типів (форм) міграцій. Класифікація міграцій за: причинами (економічні, політичні, гуманітарні), строками (сезонні, тимчасові, постійні), напрямками (зовнішні і внутрішні), складом мігрантів, ступенем організованості. Напрями імміграції та еміграції. Співвідношення між зовнішніми та внутрішніми міграціями. Структура загальних міграційних потоків країни.

Статистичний аналіз міграцій. Абсолютні та відносні статистичні показники міграції населення: кількість прибуття; число вибуття; міграційний приріст; міграційний відтік, коефіцієнт прибуття, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт інтенсивності міграційного обороту, коефіцієнт міграційного (механічного) приросту, коефіцієнт ефективності міграції. Міграції та відтворення населення.

Тема 6. Система статистичних показників рівня життя населення та статистичної оцінки бідності

Комплексне оцінювання рівня життя населення. Система показників рівня життя населення (за Статистичним бюро ООН). Мінімальний набір національних даних соціальної статистики (за даними Економічної і Соціальної ради ООН). Параметри моделі благополучного життя людей.

Система соціальних індикаторів рівня життя населення. Система соціальних індикаторів рівня життя (за даними Державної служби статистики України). Зміст розділів системи соціальних індикаторів рівня життя.

Показники статистичної оцінки бідності. Визначення та зміст понять «абсолютна бідність» і «відносна бідність». Інтегральна оцінка низької якості життя. Індекс злиденності.

Зміст та загальні положення «Методики комплексної оцінки бідності». Показники оцінки бідності. Розрахунки рівня (коефіцієнту) бідності.

Тема 6. Статистика доходів та витрат населення

Види і склад доходів населення. Інформаційна база статистичного дослідження доходів населення. Грошові доходи, загальні доходи, наявні доходи, сукупні ресурси домогосподарств. Структура доходів (ознаки).

Склад, структура і витрати домашніх господарств. Показники «Кінцеві споживчі витрати домашніх господарств» на макроекономічному рівні. Зміст та сфера застосування понять «споживчі грошові витрати», «грошові витрати», «сукупні витрати». Структура сукупних витрат домогосподарств України.

Показники та динаміка доходів населення: загальні, грошові, наявні. Розрахунок доходів населення. Індексний метод розрахунку доходів населення. Індексна номінальна заробітна плата. Індексна реальна заробітна праця.

Тема 8. Статистика споживання населенням матеріальних благ та послуг

Поняття потреб і споживчих комплексів. Споживання населення на макрорівні.

Поняття потреб і споживчих комплексів. Споживання населення на макрорівні. Нормативи споживання і споживчі бюджети. Показники споживання матеріальних благ і послуг і показники їх споживання. Аналіз динаміки рівня споживання матеріальних благ і послуг. Статистичний аналіз впливу факторів на динаміку споживання. Статистика житлових умов та побутового обслуговування населення. Поняття житлового фонду та завдання статистики житлово-комунального обслуговування. Основні показники статистики житлового фонду. Показники оцінки населенням житлових умов. Показники стану та розвитку житлово-комунального обслуговування населення. Статистичні показники побутового обслуговування населення, послуг транспорту та зв'язку.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, моделювання життєвих ситуацій); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю, метод тестового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекцій, семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. Лекційні заняття передбачають ведення письмового конспекту. Підготовка семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань та дискусію за темою. Підготовка завдань до самостійних та індивідуальних робіт здійснюється у друкованому вигляді (формат Microsoft Word або Power Point (де необхідно) за визначеним шаблоном та передбачає усне опитування здобувачів протягом семінарського заняття до теми або на груповій/індивідуальній консультації.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (комп'ютер, проектор); програмне (Microsoft Office: Power Point, Word, Moodle, репозитарій); наочність (презентації у форматі Power Point).

**Система оцінювання та вимоги:
Розподіл балів, які отримують здобувачі ВО**

Поточне тестування та самостійна робота								Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3		Тема 4				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1.	4.2.			
25		25		25		25				
Тема 5		Тема 6		Тема 7		Тема 8				
5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	8.1	8.2			
25		25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	-
1.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
1.3.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;	0 - 5	0 - 10
1.4.	Виконання ІНДЗ до теми 1: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			
2.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 10 (5+5)	0 - 5
2.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	0 - 2
2.3.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 10
2.4.	Виконання ІНДЗ до теми 2: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 2		25 балів	
Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	-
3.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
3.3.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 10
3.4.	Виконання ІНДЗ до теми 3: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 3		25 балів	
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	-
4.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
4.3.	Виконання самостійної роботи до теми 4: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 10
4.4.	Виконання ІНДЗ до теми 4: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 4		25 балів	
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	0 - 5
5.2.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	0 - 5

5.3.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	0 - 2
5.4.	Виконання самостійної роботи до теми 5: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 5
5.5.	Виконання ІНДЗ до теми 5: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 5		25 балів	
Тема 6			
6.1.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 10	0 - 10
6.2.	Виконання ІНДЗ до теми 1: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 6		25 балів	
Тема 7			
7.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	-
7.2.	Доповнення на семінарському занятті	0 - 2	-
7.3.	Виконання самостійної роботи до теми 7: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 10
7.4.	Виконання ІНДЗ до теми 7: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 7		25 балів	
Тема 8			
8.1.	Виконання самостійної роботи до теми 8: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 10	0 - 10
8.2.	Виконання ІНДЗ до теми 1: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 8		25 балів	

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів¹ – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (залік).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
78 – 89	B	добре
65 – 77	C	

58 – 64	D	задовільно
50 – 57	E	
35 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

1. Борисов В. А. Демографія / Борисов В. А. – М.: ИДОТА ВЕНЕ, 1999. – 272 с.
2. Дорошенко Л. С. Демографія / Дорошенко Л. С. – К. : МАУП, 2005. – 112 с.
3. Махорін Г. Л. Основи демографії / Махорін Г. Л. – Житомир: Вид. "Волинь", 2009. – 96 с.
4. Медков В. М. Демографія / Медков В. М. – Ростов-н/Д. : Феникс, 2002. – 272 с.
5. Підгорний А. З. Демографічна статистика / Підгорний А. З. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 196 с.
6. Стеценко С. Г. Демографічна статистика / Стеценко С. Г. – К. : Вища школа, 2005. – 416 с.
7. Социальная статистика. Учебник / Под ред. чл.-кор. РАН И. И. Елисеевой. – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 208С.
8. Удотова Л.Ф. Соціальна статистика. Підручник. – К.: КНЕУ, 2002. – 144с.

Інформаційні ресурси:

1. Джерело інформації: Україна в цифрах у 2015 році. Статистичний збірник. – К: Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Методика комплексної оцінки бідності. Затверджена Наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України 08. 10. 2012 року № 629/1105/1059/408/612. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
3. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mlsp.gov.ua.
4. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії. Закон України від 05. 10. 2000 № 2017-III. Поточна редакція від 07. 04. 2012, підстава 4523-17. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua/lavs/show/2017-14.
5. Соціальні індикатори рівня життя населення. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 204 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.